

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2015 Haziran ayı verilerine göre, tarım sektöründe 5.193.000 kişi istihdam edilmektedir. Yine resmi verilere göre yaklaşık 391.000 kayıtlı işgücü bulunurken 284.000 kayıt dışı çalışan bulunmaktadır; Sektörel dağılım açısından ikinci üretim biçiminin tarım olmasına rağmen, henüz tarım sektörünün mevsimlik gezici işgücüne yönelik veri sistemi bulunmamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2014 Hanehalkı İşgücü İstatistikleri'ne göre Türkiye'de 15 yaş üzerinde 485 bin kişinin gezici mevsimlik tarım işgücüne katıldığı bildirilmektedir. Tarımda gereksinim duyulan işgücü üzerine yapılan bazı akademik çalışmalara göre ise 750.000 ile 1.200.000 arasında mevsimlik tarım işçisi bulunmaktadır.

Yine TÜİK'in Mart 2015 tarihinde Tarımsal İşletmelerde Ücret Yapısı, 2014 araştırmasına göre Mevsimlik kadın işçilerin günlük ücretleri 41 TL olurken, erkek işçi ücretleri ise 54 TL'dir. Uygulamada ise dayıbaşılık sistemi nedeniyle bu ücretlerin oldukça altında ücretlerle çalıştıkları bir gerçektir.

2014 yılında tarım sektöründe iş kazalarında hayatını kaybeden tarım işçisi sayısı 309 kişiye ulaşırken, 2015 yılı Ocak-Haziran döneminde bu rakam 176 kişiye ulaşmıştır. Tarım sektöründe sağlıklı kayıt tutulamadığından, gerçek sayının, bunun ne kadar üstünde olabileceği tahmin edilememektedir.

31 Ekim 2014 tarihinde Isparta'nın Yalvaç ilçesinde yaşanan trafik kazası sonucunda 18 tarım işçimiz hayatını kaybetmiştir. Bu kaza ne iltir, ne de son olmuştur. 29 Ocak 2015 tarihinde Alanya'da mevsimlik tarım işçilerini taşıyan otobüsün tırla çarpışması sonucunda 4 işçi yaşamını kaybederken 47 işçi de yaralanmıştır.

İş kazaları hız kesmeden devam ederken, son olarak 6 Temmuz 2015 tarihinde Manisa ilinin Gölarmara ilçesinde yaşanan trafik kazası sonucunda 15 işçimiz hayatını kaybetmiştir. Bu ölümler karşısında, yaşananları "iş kazası" olarak değil "iş cinayeti" olarak isimlendirmek daha doğru olacaktır.

Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ile ilgili yapılan yasal ve idari düzenlemeler ise iş geçici tarım işçilerinin kayıt altına alınması ve tarımda iş cinayetlerinin önlenmesinde yetersiz kalmakta veya hiç uygulanmamaktadır.

Nitekim TBMM'nin 24. Dönem çalışmaları kapsamında 11.11.2014 tarihli 12. birleşiminde benimsenen 1074 sayılı TBMM Kararı ile 17 üyeden oluşan "Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu, çalışmalarını tamamlamış ve bu konuda kapsamlı bir rapor oluşturmuştur. Ancak, 24. Dönemin sona ermesi nedeniyle hazırlanan rapor ne yazık ki yine kâğıt üzerinde kalmak durumunda kalmıştır.

Söz konusu Araştırma Komisyonu Raporu'nun sonuç ve öneriler bölümüne bakıldığında ise siyasi iktidarın toplumun bu kanayan yarasına gerçekçi, adil ve insan

haklarına saygılı bir çözüm arayışı yerine bu toplumsal sorunu çözümsüzlüğe sürüklediği görülmektedir.

Araştırma Komisyon Raporuna göre 2010 yılında uygulamaya konulan program çökmüştür, çalışmamaktadır;

“2012 yılında 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir olan illerde il özel idareleri kaldırıldığı için bu konuda hangi kurumun sorumlu olacağı belirsiz hale gelmiştir. 2014 yılında METİP’e ödenek de aktarılmamıştır. Özetle oluşturulan yapının bir proje olarak kurgulanması ve ödeneği aktaran kurumun ödeneği kullanan kurumu denetleyemediğinden tahsis edilen ödeneklerin etkin ve verimli kullanılması da sağlanamamıştır.”

“Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliğine göre İş Kurumundan izin alınmadan iş aracılığı yapılamayacağına ilişkin hüküm olmasına rağmen kayıtlı iş aracı sayısı Türkiye çapında 726 kişi ile sınırlıdır. Yine anılan yönetmelikte iş araçları için işçiler ile işverenler arasında imzalanan sözleşmeleri İş Kurumuna 10 gün içinde bildirme yükümlülüğü bulunmasına rağmen, bir sözleşme çerçevesinde çalıştırılan mevsimlik tarım işçisi sayısı yok denecek kadar azdır.”

Yine rapora göre mevsimlik tarım işçilerinin ulaşımlarının sağlanmasında yaşanan iş cinayetlerinin nedenlerinden bazıları da tanımlanmıştır. Karayolları Trafik Yönetmeliği’nin 130’uncu maddesi uzun mesafelerde üstü kapalı araç kasalarında yolcu taşımacılığı yapılmasına izin vermekte, yine Karayolları Trafik Yönetmeliği’nin 131’inci maddesinin dördüncü fıkrası da lastik tekerlekli tarım traktörleri ile insan taşınmasını hiçbir mesafe kısıtlaması yapmadan düzenlemektedir.

Görüldüğü üzere Türkiye’de mevsimlik tarım işçiliğinin sorunları ne yazık ki her geçen gün giderek daha da yapısal bir toplumsal sorun haline gelmekte ve devlet bu sorunun çözümü için gerekli adımları atamamaktadır.

Türkiye’de mevsimlik tarım işçilerinin varlığı, kapitalizmin kırsal alanlarda gelişmesi ile birlikte takip edilebilir. Çukurova’da pamuk üretiminde başlayan hikâyeleri, bugün tüm ülkede neredeyse bütün ürünlerin hasat dönemlerini içine alacak şekilde devam etmektedir. Uzun sayılabilecek bu zaman içerisinde birbirinden farklı bölgeler veya şehirler mevsimlik tarım işçisi göçü vermiştir. Örneğin, İç Anadolu’nun köylerinden Çukurova’ya veya Ege’nin dağlık köylerinden pamuk hasadı yapılan ovalarına mevsimlik işçi göçleri yaşanmaktadır. Ancak, 1950’li yıllar Türkiye’nin kırsal alanı için en önemli dönüm noktasıdır. Tarımda makineleşme ile başlayan, daha fazla arazinin tarıma açılması, çiftçiler arasında eşitsiz dağıtılan zirai krediler ve daha pek çok işaretle birlikte kapitalist üretim yapısının kırsal alanda hâkimiyetini ilan ettiği önemli bir dönemdir. Süreç kırsal alanların üretim yöntemlerini ve ilişkilerini olduğu kadar, neden olduğu kitlesel göçlerle kentsel yaşamı yeniden dönüştürmüştür.

Tarımda değişen üretim yöntemleri, daha fazla mevsimlik işgücü talebi yaratırken kentlere doğru gerçekleşen kitlesel göçlere katılamayan kesimlerin mevsimlik işgücüne kaynak oluşturduğu söylenebilir. Bu potansiyeli taşıyanlar ise Güneydoğu Anadolu'daki ortakçılar olmuştur. 1950-1970 yıllarındaki kente göç verileri Güneydoğu Anadolu'nun kente göçte gerilerde kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu dönemin en dikkat çekici sosyal olayı olarak kitlesel bir şekilde gerçekleşen kırdan kente göçün yanında, bunun kadar dikkat çekmeyen geleneksel ortaklıktan mevsimlik tarım işçiliğine doğru kitlesel bir yer değiştirmeden daha söz edilebilir. Güneydoğu Anadolu'nun 1980'li yıllardan sonra başlayan göçüne, 1990'lara doğru eklenen 'zorunlu' sıfatı bu bölgenin göçmenlerini mevsimlik tarım işçiliğine adeta kilitlemiştir

Mevsimlik göç, kırsal kesimde yaşayan insanların büyük şehirlere, tarımın yoğun olarak yapıldığı ya da turizmin geliştiğı yerlere bir süreliğine çalışmak üzere göç etmeleri ile gerçekleşmektedir. Tarımsal kökenli mevsimlik göçte ise Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu Bölgelerinde yaşayan insanların çoğunlukla aileleri ile birlikte, yılda ortalama 3-4 aylığına, pamuk, fındık, tütün, çay, üzüm, havuç ve şekerpancarı tarımının yoğun olarak yapıldığı Çukurova, Karadeniz, Ege, Marmara ve İç Anadolu Bölgelerine; ekim, dikim, çapa, sulama, ilaçlama ve hasat dönemlerinde göç ettikleri görülmektedir.

Türkiye'nin kalkınmasında ve nüfusun önemli bir bölümünün geçiminin sağlanmasında etkili olan tarım sektörü, istihdam edilen işgücünün yaklaşık % 23'ünü oluşturmakta olup (TÜİK, Mart 2013), bunun da yarısının mevsimlik tarım işçilerinden oluştuğı tahmin edilmektedir. Sayıları azımsanamayacak ölçüde fazla olan mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşulları insan onuruna yakışır düzeyde olmamasının yanı sıra, yeterli yasal korumadan da yoksundur.

Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ile ilgili yapılan yasal ve idari düzenlemeler ise iş cinayetlerinin önlenmesinde mevsimlik tarım işçilerinin sağlık, ulaşım, eğitimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yetersiz kalmaktadır.

Ne yazık ki, mevsimlik tarım işçileri için 6111 Sayılı Yasa ile 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na eklenen Ek-5 inci maddesinde getirilen haklar sorunun çözümünde katkı sağlayamamıştır. Yine bu işlerde çalışanlar da 2012 yılında çıkarılan 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamına alınmalarına rağmen uygulamada Kanunun öngördüğü koruyucu düzenlemeler ne yazık ki hayata geçirilememiş, iş kazaları artarak devam etmiş, meslek hastalıkları ve sağlık sorunları da ağırlaşmaya devam etmiştir.

Anayasamızın 2'inci maddesi gereğince Türkiye Cumhuriyeti Devleti sosyal hukuk devletidir. Sosyal devlet ilkesi gereğince yurttaşlarımızın sosyal ve ekonomik açıdan korunması da temel hak ve özgürlüklerin korunması kadar önemlidir. Mevsimlik tarım işçileri açısından çalışma yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar ise, yaşam hakları dâhil olmak üzere, sağlık haklarını da içeren temel hak ve hürriyetlerini zedeleyen bir ortam yaratmaktadır. Yine Anayasamızın 60'ncı maddesinde devletin görevleri arasında yurttaşlarının sosyal güvenliklerini sağlama

görevi sayılmıştır. Özellikle korunmaya muhtaç kesimlere yönelik pozitif ayrımcılık yapılabileceği Anayasamızın bu maddesinde belirtilmiştir. Mevsimlik tarım işçileri toplumumuzda korunmaya muhtaç kesimlerin arasında en önde gelmektedir.

Bu nedenle, hâlihazırdaki mevzuat düzenlemeleri bu kesimin sorunlarının çözümünde yetersiz kaldığından, en azından sosyal güvencelerini sağlamaya yönelik olarak bir yasal düzenleme gereklidir. Mevsimlik tarım işçilerinin sorunları arasında en önde gelen sorun olarak tanımlanan iş kazalarının önlenmesi ve iş kazaları nedeniyle ortaya çıkan can kayıplarında geride kalan ve hiçbir gelir güvenceleri olmayan aileleri korumaya yönelik olarak iş kazası ve meslek hastalığı sigortası sisteminin, gerekli güvenceyi sağlayacak şekilde, yaygınlaştırılması ve bu sigortanın devlet tarafından karşılanması sosyal devlet anlayışının gereğidir.

Aynı zamanda bu kesimlerin genel sağlık sigortası yönünden ortaya çıkan sorunlarının çözümü, şartları ağır olan uzun vadeli sigorta kollarından faydalanabilmeleri için istenilen şartların hafifletilmesi ve teşvik sistemi gereklidir.

Mevsimlik tarım işçilerinin sosyal güvenliklerinin sağlanması amacıyla İstanbul Milletvekili M. Akif Hamzaçebi tarafından 19 Kasım 2014 tarihinde verilen ve 6 Temmuz 2015 tarihinde yinelenen bir Kanun Teklifi de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığında gündeme alınmayı beklemektedir.

Gerek 24'üncü dönemde kurulan Meclis Araştırma Komisyonunca düzenlenen Raporda ortaya konulan önerilerin gerçekleştirilmesi, gerekse mevsimlik tarım işçilerinin sosyal güvenliklerinin sağlanması amacıyla yapılacak yasal düzenleme çerçevesinin belirlenmesi amaçlarıyla Anayasa'nın 98 ve TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

Barış Yarbadoğlu - ist

CEYLAN İRAT
Bursa TM

M. Akif HAMZAÇEBİ

M. Akif HAMZAÇEBİ

İstanbul Milletvekili

GÜLAY YEDEKÇİ - İstanbul mv

Gülay

Ali

Ali Şeker

İstanbul

Niyazi Nefi Karar

Hilmi Yorgancı

Hatay mv

Lale Karabıyık

BURSA

Eren Erden

Senal Sarıhan

Aylin Nazlıko

Ankara mv.

Orhan Şakr

[illegible]

ÖZET

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2015 Haziran ayı verilerine göre, tarım sektöründe 5.193.000 kişi istihdam edilmektedir. Yine resmi verilere göre yaklaşık 391.000 kayıtlı işgücü bulunurken 284.000 kayıt dışı çalışan bulunmaktadır; Sektörel dağılım açısından ikinci üretim biçiminin tarım olmasına rağmen, henüz tarım sektörünün mevsimlik gezici işgücüne yönelik veri sistemi bulunmamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2014 Hanehalkı İşgücü İstatistikleri'ne göre Türkiye'de 15 yaş üzerinde 485 bin kişinin gezici mevsimlik tarım işgücüne katıldığı bildirilmektedir. Tarımda gereksinim duyulan işgücü üzerine yapılan bazı akademik çalışmalara göre ise 750.000 ile 1.200.000 arasında mevsimlik tarım işçisi bulunmaktadır.

2014 yılında tarım sektöründe iş kazalarında hayatını kaybeden tarım işçisi sayısı 309 kişiye ulaşırken, 2015 yılı Ocak-Haziran döneminde bu rakam 176 kişiye ulaşmıştır. Tarım sektöründe sağlıklı kayıt tutulamadığından, gerçek sayının, bunun ne kadar üstünde olabileceği tahmin edilememektedir.

Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ile ilgili yapılan yasal ve idari düzenlemeler ise iş geçici tarım işçilerinin kayıt altına alınması ve tarımda iş cinayetlerinin önlenmesinde yetersiz kalmakta veya hiç uygulanmamaktadır.

Türkiye'nin kalkınmasında ve nüfusun önemli bir bölümünün geçiminin sağlanmasında etkili olan tarım sektörü, istihdam edilen işgücünün yaklaşık % 23'ünü oluşturmakta olup (TÜİK, Mart 2013), bunun da yarısının mevsimlik tarım işçilerinden oluştuğu tahmin edilmektedir. Sayıları azımsanamayacak ölçüde fazla olan mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşulları insan onuruna yakışır düzeyde olmamasının yanı sıra, yeterli yasal korumadan da yoksundur.

Mevsimlik tarım işçilerinin sorunları arasında en önde gelen sorun olarak tanımlanan iş kazalarının önlenmesi ve iş kazaları nedeniyle ortaya çıkan can kayıplarında geride kalan ve hiçbir gelir güvenceleri olmayan aileleri korumaya yönelik olarak iş kazası ve meslek hastalığı sigortası sisteminin, gerekli güvenceyi sağlayacak şekilde, yaygınlaştırılması ve bu sigortanın devlet tarafından karşılanması sosyal devlet anlayışının gereğidir.

Meclis Araştırma Önergesi, gerek 24'üncü dönemde kurulan Meclis Araştırma Komisyonunca düzenlenen raporla ortaya konulan önerilerin gerçekleştirilmesi gerekse tarım işçilerinin sosyal güvenliklerinin sağlanması amacıyla yapılacak yasal düzenleme çerçevelerinin belirlenmesi amacıyla verilmektedir.

